

FIGYELMEZŐ

AZ

EGYETEMES LITERATURA' KÖRÉBEN.

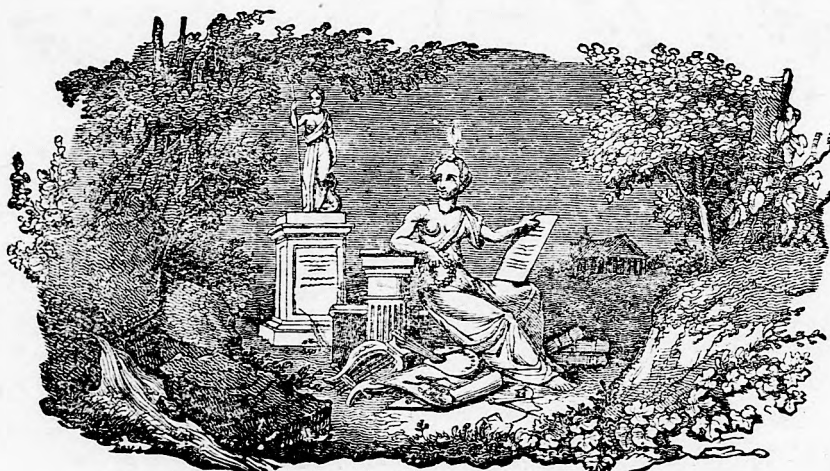
KIADÓ SZERKESZTŐK

SCHEDER ES VÖRÖSMARTY;

SZERKESZTŐ TÁRS

BAJZA.

1838. ELSŐ FÉLÉV.

PESTEN,

az Athenaeum' kiadó-hivatalában.

Hatvani utca 594 sz

36.412
501.082

FIGYELMEZŐ

AZ EGYETEMES LITERATURA' KÖRÉBEN.

Kiadó szerkesztők:

SCHEDER, VÖRÖSMARTY, szerkesztő társ: **BAJZA.**

MÁSODIK ÉV

Pesten.

Januárius' 2. 1838.

1. szám.

Tartalom: Hazai literatura. Egy pillanat mult évi literaturánkra, első közlés. — Szépliteratura. Fazekas és Kovács J. verseik (*D. Scheder F.*). — Egyház és vallás. Guzmics' Egyházi Tára. — Külföldi literatura. Szépliteratura. Bulwer' legújabb regénye: Maltravers Eugen. — Literaturai mozgalmak.

HAZAI LITERATURA.

1. *Egy pillanat mult évi literaturánkra.*

Midőn a' Figyelmező egy új év' küszöbén az alig elmulta visszapillant, nem tagadhatja, hogy azt csak élénk öröm' érzésivel teheti. Mert látja, miképen a' jó ügy' szeretete, noha az írói munkásságot buzdító külső ösztönök egy idő óta nincsenek növekedő haladásban, sőt valóságos — ámbar, mint hinni szeretjük, ideigleni — csökkenésben; mikép mondám, a' jó ügy' szeretete, szilárd elszánással, még önáldozattal is előre iparkodik rögzös útain. Kevés ugyan az számra, mit a' mult év e' parányi literatura' táranak hozott, kevesebb talán, mint a' miket némellyike a' közelebb elmultaknak, mellyekben bizonyos heveny neki-irמודás vétetett észre, írók' 's kiadók' részéről; de e' kevés közt aránylag jóval több a' jó, a' haszonvehető, mint egyébkör; 's míg más nyelveken mind inkább szűkebb körben mozog a' tudományos mun-

kásság: alig maradt egy főbb ága is a' nálunk honosult tudományoknak, valami figyelemre méltó magyar munka nélkül.

Futólagos szemlénket a' nyelv- és széptudományokon kezdjük. Grammaticát, melly a' nyelvalkotmány' vizsgálatában előbbre vinne, nem kaptunk; de igen az eddig ismertek' helyes összeállítását Bitnicztől a' „Magyar nyelvtudomány“ első kötetében; és Sárosy Gyulától a' „Nyelvészkében“ a' paradigmák' tábláit, figyelemre méltó észrevételekkel. Elemi könyvet, a' németek' számára Hammerschmidt adott (ide tartoznék Mailáthénak 3-d. kiadása is); egy mást a' tótoknak Melczer Lajos, egyet az oláhoknak Maller, 's Töpler egy jó olvasó könyvet németek' számára 1). Szótár három jöve, Fogarasinének magyar-német része, Beimel' diák-magyarjának befejezése, és Richter-Schusterének magyar-német része egészen, valamint a' németnek is néhány szállítvá-

1) L. Figy. 1837. I. 207.

*

nya. — Más nyelveket tanít Lemouton „Önálló német nyelvmesterében“; 's a' „Gyors francia“ Sorcier után. Ide tartozik még Mrakitch' Társalkodó tára tíz nyelven, melyek közt a' magyar is. A' széptudományokra tartozik Bitnicz' magyar nyelvtudományának második kötete: az írásbeli előadás' természetéről; Fejér Györgytől „a' szépmesterek alapvonalokban“; 's Homokay Pál' poéticája „Magyar költészet“ cím alatt 2).

A' philosophiai dolgozatokat most is leginkább folyóiratinkban kell keresni; külön csak Vecsei és Fitos' értekezései jelentek meg, a' philosophia' befolyásáról a' statusra; és az erkölcsiség' próbaköveiről 3). Magda' programjával az ember' eredeti formájáról 4) teszszük az átmenetet a' neveléstudományra, hol először is, philosophiai szempontból Wargajános' munkája tűnik szemünkbe: Az elemi nevelés' alapvonaljai 5); gyakorlati tekintetben pedig Edvi Illés Pálnak, már is közönséges hitelt és kedvességet nyert, Első oktatásra szolgáló kézikönyve 6); mellynek példányai öt hónap alatt elkapatván, javítva 's bővítve ismét sajtó alatt vagyon. Ide tartozó értekezések: Steinackeré, asszonyink' neveléséről 7), Saskué „a' nevelés' alaptudománya“ 8); ifjusági munkákul: Beöthy' Koszorúja 9), Peregrynától az Élethől szedett képek' csarnoka; így: A' kiseded unokák 10): A' sokat tapasztalt nevelő' beszélgetései stb, de főképp Faludi Ferencz' „Udvari embere“ új kiadásban.

A' hittudomány' körében a' katolikusok' részéről Guzmics volt munkás Egyházi Tárával (9 és 10. füz.) 11), a' pesti nevendek papság, Munkálatai' 4-d. kötetével 12); a' rozsnyai megye, az Egyházi Töredékek' 6-d. füzetével; Lesnyánszky egyházi beszédek' gyűjteményével; végre Papp László egy helyes emlékiratot ada a' religióról 13). A' protestánsok közt Salamon az Erdélyi predikatori Tárt folytatta (7. 8. köt.); szinte Erdélyben Barránál jöve az Egyházi beszédek' gyűjteményéből két kötet 's Beke Sámuel' vasárnapi beszédei. Pesten Károlyi' bibliája újra, díszes negyedréthben.

2) II. 193. — 3) II. 65. — 4) II. 327. — 5) II. 97. — 6) I. 114. — 7) II. 257. — 8) II. 541. — 9) I. 82. — 10) I. 82. — 11) I. a' mai számot alább. 12) II. 225. — 13) II. 521.

Több munka foglalkozik a' vallásnak a' státushoz viszonyával 's a' vallás' szolgálóinak világi jog- és hasznaival. Név szerint az Albach' fordítója G. A., Richter Engelbert' könyvét adta: „A' ker. kath. vallás leghatalmasabb védelke a' birodalmaknak és thronoknak“; 's egy névtelen Raedlinger' elhírheht munkáját: „Europának mostani megrendült vallási, politicalai és polgári állapotjáról.“ Hollók Imre rozsnyai prof. a' „Dézmákról“ értekezett, 's Fogarasy Mihály' az erdélyi püspök' polgári viszonyait fejtegette.

A' törvénytudománynak, melly eddig alkalmasint csak a' pozitívumnak külön gyakorlati formákban elő- és összeállításával foglalkozott, Szalay László, Themiszében (1. füz.), folyóirást nyitott 14). Tanító könyveink Kunoss' Polgári magánjogával (1. f.) 's Grúsz' compendiuma' fordításával szaporodtak Szekrényesitől. Az új urbért magyarázák ez évben Sebessy, Medgyesy, Sárváry; Kucsera az első utu visszatételről értekezett. Fogarasi' törvénytudományi műszótára második, bővebb kiadást ért; Károlynál a' kir. curia', Debreczenben a' tiszántuli kerületi tábla' műszókönyve látott napfényt. 'S így lassanként nélkülözhetőkkel lesznek a' törvénykezés' nyelvét tarkázó idegen kifejezések, 's a' magyarok szorosb és szorosb határozottságot nyernek.

(Vége következik.)

Szépliteratura.

2. Fazekas Mihály' versei. Összeszedte Lovász Imre. Pesten, esztergami k(önyvnyomtató) Beímet Józsefnél, 1836. 8r. 134 t. Ára 40 kr. c.p.
3. Kovács József' versei. Második kiadás. Kolozvár, 1835. 12r. 135 l. 20 kr. c.p.

Fazekas azon kiseded felekezethez tartozott, melly debreczeni iskola nevet viselhetne a' literatura' történetében, 's Földivel kezdődvén, Csokonaiiban fénypontját érte el, majd Kovács Józseffel a' színről ismét letűnt. Hatása a' korra és literaturára sem fontos, sem terjedt és húzamos nem volt. Elvei a' népi elem' fölvétele a' költésbe 's a' forma', vagy inkább a' verselés' tisztább-sága, azon értelemben, mint azt Rádai után először is Földi gyakorlotta, 's ő és Horváth Ádám még a' Magyar Musában érteke-

14) II. 136.

zés' tárgyává is tették. Ők azt hitték, hogy ha verseiket mértékre veszik, azok legott szépek is lesznek; de a' szépség nem hagyja magát megmérteni, és előleges schémákhoz utasítatni. Az imént említettem írók nem voltak minden talentum nélkül; Horváth Ádám tagadhatatlanul bírt lyrai érrel, sőt Csokonában ritka költői erők egyesültek: de hibázott, vagy ki nem fejlett benők az izlés, ez a' finom érzék, mellynek velünk születni kell, 's mint a' virág' illatja könnyen elrepes, ha szerencsés studiummal nem ápoltatik. 'S épen e' finomabb studium' elhanyaglása tette ama' más, nevezetes elemnek: a' népinek, kifejezésben és szellemben, keresését, veszedelmessé. Merő a' népi, hol izlés által nem tisztul, legott aljas, póri leszen. Ez volt sorsa a' debreczeni iskolának is, melly virágzása' korában kirekesztőleg a' „való magyar költészet“ birtokát követelte; míg nem a' melegebb és csinosabb Himfy által az egy darabig elfoglalt színhely' fenekére tolatott, 's majd a' birodalmát mind inkább terjesztő új iskola által végkép legyőzetett. Így lőn, hogy nem védetve egy nemesebb izlés' pajzsától, a' fényes hivatásu Csokonai' művei is, kevés kivétellel, egy pár tized alatt elavultak; társai pedig teljes feledékbe sülyedtek.

Ezek' egyike volt Fazekas is; és pedig annál inkább, mert dolgozásai itt ott elszórva, gyűjtő kézre nem találtak. Az a' kötet, mellyet már most D. Lovász' gondjainak köszönünk, a' maga idejében kétség kívül hasznos jelenés volt volna. Fazekasnak nem jutott az a' magasabb ihlet, melly érzésink' ömléseire 's gondolatink' röptére a' költői bélyeget nyomja; tőle a' képzelem' szárnyalata volt megtagadva, érzetei, képei mindennapiak, kifejezése minden nemesség, kecsnélküli. De az ő korában legtöbb más, minden terv és tartalom nélkül öntötte lelketlen, ízetlen sorait. Fazekas, ha nem tömött is, legalább nem üres; ha nem költ is, de gondolkodik; neki eszméi vannak, ha prózaiak is; van meleg kebele, ha nem a' lelkesedés' heve is: 's ezeknek ama' lelki szegénység' kora hasznokat vette volna.

Találunk itt dalokat, jól alkotott dalokat; néhány idylli képet; ódákat, némelly didacticus darabot — a' didaxis általában uralkodó iránya lelkének; néhány fordítást, 's vé-

gül az ismeretes, ponyvai kiadások által a' köznéphez is behatott „Ludas Matyi, eredeti magyar rege négy levonásban“ a' bécsi második nyomtatás után. A' jobb dalok közé tartoznak: Exsurge cor meum (14.1.), a' gondolat' tiszta, szabatos menetelével; a' Nyári-esti dal (15.), a' Gerlicze' keserve (47) lyrai menetelökkel; a' Hortobágyi dal (29.) valóságos népi bélyegével 's szabad mozgásával; Ki a' boldog (19) idylli világával; A' csermelyhez (89.) kedves naivságával. Ludas Matyi' újra olvasásához nagy kedvvel fogott rec., mint a' mellyben egykor nem kevesbbé gyönyörködött, mint bár ki más széles e' hazában. 'S ez a' feszült várakozás oka talán, hogy Ludas Matyi most nem tetszett. A' darab elmésen van vázolatva, 's jó kedvvel, könnyűséggel 's valóságos népi hangon elbeszélve. De mégis csak vázolat, és pedig erőtlen vázolat; 's minden nyomon sajnáljuk, hogy egy bő comicai érrel bíró költő nem alkotta belőle egy nagyobb művet, melly character, kor és történetek' víg festéseivel 's satyrai ostorával olly hathatós fogamatat ígére. A' kivitel tehát az, minek e' tréfás költemény hiával van; 's ennek kell a' szükséges, külső és belső motivációk' nem létét, 's a' korszin' halaványságát tulajdonítani. A' hexameter, melly pompás menetelével szintolly éles, mint mulattató ellentételt képezne a' tartalommal, itt elvétí hatását, mert felette hurczolódó, a' legmerészebb szabadságokkal teli, 's minden numerus nélkül való. Azonban literaturánknak efféle darabokban majd teljes szüke miatt, Csokonai' comicai hőskölteményei mellett Ludas Matyi is számot tarthat még sokáig az olvasók' jó kedvére.

Ambár tehát Fazekas' versei literaturánk' állapotját 's közönségünk' nagyobb része' izlését tekintve, elkéstek; nem lehet azok' kiadását, nyelvtörténeti szempontból szívesen nem vennünk, 's a' kiadó' fáradozását teljes elismeréssel meg nem hálálnunk. Egyedül azon ohajtást legyen szabad e' helyt kifejeznünk, bár ő ez úttal auctera' élete, 's írói viszonyainak is szánt volna némi figyelmet, 's vezette volna be e' kötetet a' szerzőnek, bár rövid, életrajzával. Fazekas nem csak versszerző volt, a' literatura neki egyebet is köszön; az ő emlékezete drága, felejthetetlen a' tudomány' emberei előtt is. Nem szük-

ség itt Diószegivel közösen dolgozott fűvészkönyvét, ama' nagy merényt említeni, 's kiszámíthatlan közvetett hatását kiemelni. Az a' természettudományokban korszakot alkotott, 's a' melly irói neveken áldás nyugszik, azok közt ragyogand mindenkor a' mi Fazekasunk' neve is.

Kovács Józsefnek szerencsésen elfelejtett versfaragásának második kiadására ellenben, nem vala szükség. Őt egyszer olvasnunk is több volt, mint elég. Őelőtte a' forma minden volt, 's nem lehet tagadni, hogy mérték, de főleg rím' tisztasága' tekintetében kevés párja van; de ez aztán minde is. A' legüresebb kebel' legvizenyösebb emanatiói ezek a' versek. Hagyjuk őt azoknak, kik rímtant irván, mintákra szorúlnak; 's azoknak, kik arra, mi az ízetlen, sőt az undorító, példákat keresnek. Vele azok is, ezek is boldogulni fognak, 's azért Kovács József is — nyugodjék békével!

D. Schedel F.

Egyház és vallás.

4. *Egyházi Tár. Szerkeszti Guzmics Iszidor lakonybéli apát. Pesten, és Pozsonyban, 1832 — 1837. X. kötet. 8r.*

Hogy a' czélszerű tudományos folyóiratok ma már elkerülhetetlenül szükségesek, a' legmiveltebb nemzetek' példája eléggé bizonyítja. Ha tehát honunkban is a' tudományok' különféle ágaiban hasznos folyóiratok keletkeznek, vagy pedig már sikerrel divatoznak, abban kiki nemzetünknek ébredező szellemét, 's a' tudományok iránti részvétét örömmel láthatja. Nem lehet tehát az Egyházi Tár' tudós, lelkes és fáradhatlan szerkesztőjének eléggé köszönnünk, hogy a' veszprémi és pesti egyházi folyóiratok' megakadása után e' Tárt már 1832-ben megindította, 's azóta az olvasóknak évenként két-két füzettel kedveskedett. Nálunk jelenleg az illy nemű folyóiratok nem egyedül tudományi, hanem egyszersmind nyelvisméreti tekintetből is igen kívánatosak és szükségesek. Mert bizony idővel a' religionak nagy hanyatlását fogjuk tapasztalni, ha az egyházi nyelvet parlagon hagyjuk, 's e' részben is a' kor' józan szellemével előre nem haladunk. Mert nem mindegy, akár tiszta és mívelt, akár pedig darabos, pór nyelven hangzanak le a' mennyei igazságok az egyházi tanítók'

ajkairól. Tudták, érezték ezt jól a' sz. atyák, azért többnyire nagy mügönddal írák most is csodált 's mindenkor haszonnal olvasható munkáikat.

A' religionak és egyháznak nem rendszeres, nem iskolai feszeséggel korlátolt előadását, hanem azoknak aestheticai kifejtését, ábrázolását, világítását tüzte ki Táranak czéljául a' tudós szerkesztő. Kiviláglik ez az I-ső füzet' előszavából: „Minden religionak, úgy mond, három ideálja vagyon: az igaz, jó és szép; 's azért minden religionak van philosophiája, morálja és poesise, jobban: aestheticája. Az első az észé, második az akaraté, harmadik a' szívé. Ott az alap, itt a' esín és kellem; közepett a' kettőnek koronája, az erény. — Minden igazságban, minden jóban ott lebeg a' szép, és csak ennek karján ragyog kellemmel ez is, az is az ember' arca felé. Míg az igazat csak a' komoly hideg ész mutatja a' léleknek, míg a' jót csak ő parancsolja az akaratnak: annak hite komor, ennek tette sanyarú. Csak a' szépnek mosolygó arca deríti fel egyiket is, másikat is; ez emeli fel a' lelket a' fő igazhoz, ez ragadja meg a' szívet a' szent iránt. Szép tevé, hogy a' fonákságokkal, tévedésekkel teljes pogány vallás magát az emberek között oly sokáig fenntarthatta; a' hellen rózsás kezek tevék e' csodát. Mennyit érhet ugyan annak kifejléséből, dajkálásából a' keresztény religio, melly örök igazságon, önkénytelen 's határtalan szereteten, 's rendülhetetlen bizodalmon, egy a' földből felemelő, a' halhatatlanság' tisztán boldog egrébe kegyesen vezérlő reményen épült, 's az emberiség' jobb természetét úgy bírja, hogy gyengéit is kimélve simítsa, 's édes anyai kezekkel nemesítse? Nem kell felednünk: „azt szereti isten, a' ki víg arccal áldozik; Jézus' igája édes, és az ő terhe könnyű.“ — Ennek a' jótévő religionak iskolája, szentelt temploma, az egyház; ő maga alkotta ezt a' roppant épületet magának, a' legreligiosusabb férfiak által, kik őt mennyekből hozák alá a' földre, a' véghetetlenek kegytárából nemesítésünkre. Itt telepedett ő le, 's bár sok avatlan 's ügyetlen kezek között forgott 's változott külső alakja, az egyház' jobb szívü gyermekeit embe- rekké edzé, mennyei, a' legvastagabb köd alól is kitünő, szelíd szellemével egyező in-

tézetek, eszközök által. Ezek: az isten' igéje, egyszerű természetes típusban, 's az ennek szellemét titkon 's még is érezhetőleg 's érdeklőleg lehellő jelképek; annak hirdetői, ezeknek sáfárai, választott, vagy önkényt vállalkozott, magokat feledő, embertársaik' lelki javokért feláldozó — hivatalok' szentsége kívánja ezt — lelkes férfiak. Isten' igéje tehát, ennek hirdetése; a' szent szertartások és jelképek, mellyekben a' religio mintegy megtestesülve mutatkozik 's így közli magát az emberekkel, 's azoknak elrendeltetésök, alkalmaztatások, 's az ezekkel élő és éltető emberek, teszik a' roppant intézetet, mellyet egyháznak, szent egyháznak, 's mi magyarok, igen jól, anyaszentegyháznak nevezünk. — E' kettőnek, religiónak és egyháznak, kifejtése, ábrázolása, világítása, célja a' jelen iratnak a' szép karján egyedül, minden félszezség, haszontalan, sőt gyakran kárhozatos elméskedések, felekezeti tekintetek, theologiai lelketlen feszegetések, vetélkedések, annál inkább embertelen kifakadások, csipkedések, körmölések, gúnyolások nélkül. Fő cél lélek- és szívképzés, mellynek minden alacsonyosság, minden pöffedtség, minden vadság ellensége. A' religio nem vélemény, 's az egyház nem vaskarú mostoha, hanem kegyes keblű édes anya."

Meg is felelt igéretének a' szerkesztő, mert közlött sok hasznost, jót, és szépet édenről, religióról, egyházzól, nevelésről, egyházi ékesszólásról, énekről, régiségekről és jelességekről, jóltevőségekről; közlött levelezéseket, életírásokat, könyvismeretéseket és kivonásokat, — közlött az egyházi énekekhez kótákat, 's minden füzetben egy egy honi nevezetes templom' képét, és leírását, — adott ajándékkal a' sz. írásból két könyvet: a' zsoltárokat és Jóbot, világos, jó fordításban. E' lap' körén túl vágna most ezeknek részletes feljegyzése, annál inkább bírálása. Ezt csak a' következő egyes füzeteknél tehetjük, mert a' mint a' X-ik füzet' végén olvasható, ennekutána az esztendő' hónapai' számához képest, négy négy ívből álló tizenkét fogatot adand évenként a' szerkesztő, 's pedig postán is, kiknek azon uton járni kedvök leszen. Fog pedig egy egy füzet hat fogathól állani, templom vagy más épület, vagy elhalt nevezetesb egyházi fér-

finak képe minden füzettel, sz. írási ajándék pedig minden harmadik füzettel fog adatni.

Ha valaha, most bizonyára szükséges az egyháziaknak a' szentebb tudományokban napról napra tökéletesülniök, mert a' puszta tekintetnek kora elmúlt, és örülünk, hogy elmúlt. Egyedül az öltözetért, ha bár bíbor legyen is az, senkit nem tisztelnek. Volt ugyan hazánkban is időszak, mellyben a' tudomány majd kirekesztőleg az egyháziaknál volt, midőn még a' zászlós urak között is találtattak, kik nevöket leírni nem tudák: most a' tudományok' és szép mesterségek' mezeje mindenfelé kiterjedt, a' tanult emberek' száma az alsóbb ranguaknál is szaporodott. Mennyivel inkább kell tehát nekünk egyháziaknak a' tudományokat szeretnünk, ha kötelességünknek megfelelni kívánunk, ha egyházi 's világi jogainkat föntartani kívánjuk. Hitessük el magunkkal, hogy azon jogok, mellyeket egyedül az álgyuk' félelme öröz, csak rövid ideig állhatnak, midőn azok, mellyeket józan ész, és igaz tudomány védenek, több századok' dühöngő viharai után is épen megmaradnak. Nem a' corpus iuris, nem a' tudományok, hanem a' mi sz. hitünk győzte le mindenkor a' világot. Ehhez ragaszkodjunk tehát, ezt tanuljuk, ezt őrizzük, ezt védjük. A' részvétlenség, a' hidegség a' theologiai tudományok iránt az egész keresztény világ' illy kitűnő nagy forradalmának, tudományosságának közepette, az egyháziakban megbocsáthatlan volna, 's minden éber szellemű férfit méltán keseríthetne, mert ennek egy kárhozatos lelki aléltság lenne elkerülhetetlen következése, a' religiónak és egyháznak tetemes kárával és veszteségével. Rec'. legbuzgóbb ohajtása tehát az, hogy a' magyar clerus, melly a' nagyra, szépre 's jóra mindenkor lelkesen törekedett, ezen egyházi folyóírást, a' veszprémi és a' közelebbi pesti egyházi folyóírást hanyatló sorsától dajkálása 's pártfogása által megmentse.

21.

KÜLFÖLDI LITERATURA.

Szépliteratura.

5. *Eugen Maltravers. By the author of Pelham etc. London, 1837. Sanders and Otley. 31½ sh.*

Az olly regény, melly a' szívet élénken meg nem indítja, nem sok becsü; úgy az a' novella is, a' mit félre teszünk, a' nélkül,

hogy kedélyünk anyagot gyűjtött volna tovább elméletre, fagyos és szegény. Az olvasók legnagyobb része azonban minden ilyen mű könyvön a pusztaság események végett fut át. Azért azokhoz képest, kik Pompeji utolsó napjai elbeszélésétől nem válhattak meg, vagy a római hazafiak küzdelmeit mély megindulás nélkül nem olvashaták, csak kevesen fogják az érdemlett figyelmet oly műnek adni, mint Bulwer e legújabb regénye, mely tulajdonlag gondolati mű, gondolkozók számára íratott. B. maga mondja, hogy önkényt hagyta használatlan mind azon közönséges színeket, melyeket tárgya nyújt. Hősét, Eugent, születés, birtok és életviszonyok, fényes helyzetbe tévők, kalandait tehát inkább nyugtalan, szenvedélyes véralkatának lázongásai szűlik, mint az igrakezet, tapasztalást és dicsőséget kivívni a nyomor kínai küzdelemben, melynek martalékát remény nélküli lét- és haláltusára űzik viszonyai. Ép' olly híven kerül B. a mellék karakterekben azon közönséges combinációkat, melyek elébe ötlének; inkább időz az emberi természet ellenzeteinél és ingékonyosságánál, mint büntetteknél, vagy erényeknél, melyek, jó csoportozatban, rembrandti képé alakúlnak, mely ellenzeteinek ereje által tüstént meg- és elragad. Ha B., mélységre törekedvén, néha igen is finomúl nem szakad-e meg, nem akarjuk itt taglalni. Ha nem ismerjük is el mindig a gondolatok igazságát: még is a rajzok finomságának és az ecset gyöngédségének kecske a mester kezét árulja el, és kíváncsian nézünk M. E. azon szaka után, melyben a szenvedélyek vihara kizúgott, és a hős azon fellegekéből, és szélvészektől, melyek szerencsését e beszély végén eltöredelék, kilép. Apró töredékek nem adhatnak helyes eszmét az olly munkáról, mint M. E., mely a közönséges költeményektől annyira eltávozik. S azért olvasóink tulajdon figyelmes olvasásának ajánljuk, kik sokkal több philosophiát lelendnek benne, mint futékony átforgatásnál hihetnék.

K. G.

Az Athenaeumból hetenként kétszer, ugymint esőtörtökön és vasárnap, jelenik meg egy egy iv; társából, a Figyelmezőből, minden kedden egy iv. Ara a kettőnek helyben kihordással, 5 ft. ep.; postán, nyomtatott boríték alatt 5 ft. 48 kr. ep. Velinpéldányok félfévenként két forinttal drágábbak. Helybeliek évnegyedenként is válhatnak példányt. Kiadó hivatal Pesten, Hatvani utca, 594. szám.

Nyomatik Budán, a magyar kir. egyetem betüivel.

Literaturai mozgalmak.

6. — Az újévi literatura alkalmasint itt van már minden formáiban. A jelentett három zsebkönyvhez járult a napokban a Hajnal is: hazai almanach 1838. Szerkeszti Garay. Második év, Pesten, Trattner-Károlyi sajátja. 286 lap 16r. öt aczélmetszettel; kötve 2 ft. 24 kr. ep. A jelentéseken a „Hajnal“ mellett zárjelek közt „Aurora“ is áll; arra való-e ez, hogy ki a „hajnal“ szót nem érti, emekután megértse? vagy hogy a könyv neve ugyan: csak Hajnal, de a könyv valósággal Aurora? vagy hogy Hajnal is, Aurora is? Ehhez képest hasznos lett volna talán még egy pár zárjel: Emlény, Arpadia, Aglaja; mintha ezt mondaná a kiadó: mi kell, Emlény? ime itt van, higgyetek nekem ez az Emlény; vagy Aurora? higgyetek, ez Aurora, ez Arpadia, Aglaja, vagy Hajnal — egy szóval minden, a mit akartok; ezt vegyétek! Az efféle kereskedési toladódás vagy mystificatio — akár-hogy vegyük — mivel közönség átellenében a megbántásig gyermekes, és a gyermekességig — banga. — Kalendáriom aink is itt már. Tudományos becséért nevezzük először is a „Magyar tudós társasági névkönyvet, astronomiai napkönyvet és kalendáriommal 1838-ra; továbbá a Hazai vándort, Honi vezért, Hazi barátot, Werfer Filler-kalendáriomát és Heckenast Közhasznu garasos kalendáriomát. Mint-hogy ezek többnyire egyszersmind népoktató könyvekül tekintethetnek, melyek, a mennyiben ügyesen készülék, nem csekély hasznot árasztanak, vagy legalább áraszthatnak: a Figyelmező sietni fog azokat érdemöknél fogva is minél előbb megismértetni.

A már egyszer sajtó alatt levőnek hirdettet „Priesznitzi gyógymod“ leírása fordítása Barránál megjelent. Nem fogunk késni olvasóinkat ez, és az efféle „népszerű“ orvosi könyvek és főképp az „általános“ gyógymodok veszedelmes voltokra figyelmeztetni.

Egyházi literaturánk ez új évben élénkebb mozdulatokat ígér. Guzmics havi nyalábokban adandja philosophiai lelekkel szerkesztett tárt; Gyarmathy János, theol. dr., prof. és a pesti nevelékház elöljárója és könyvtárnoka, a már júniusban jelentett (l. Figy. 1837. I. 198) Magyar Sziót most indítja meg; hetenként két számmal, egy egy kisfolio iven, velin pap.; a csötörtöki osztály tartalma: „érdekes közlemények az egyházi tudományok, történetek és literatura tárából“; a vasárnapié: „Elme- és szív-képző ismeretek a religio, keresztény élet és egyházi intézmények tárából“; amaz tehát inkább egyházi olvasóknak, ez világiaknak van szánva; és így a két osztály külön is adatik 2 ft. 30 kron; a kettő együtt 4 ft; postán 3 ft. 20 és 5 ft. ep.